

سەرۆکی بەرهی گوڤان بو ئازانسی نوچین کوردستان دەدو

ریکار ئەحمەد سەرۆکی بەرهی گوڤان

یەکەوه هەرەس دینن و دەرووخی، رژیمی دیکتاتۆری لە عێراق روخیتراول. ئەمەریکا باس لە دیموکراتیزەکردنی رۆژەهلای دەگەرە دەکات. دەستەلاتدارانی کوردستانیش شانازی بە دیموکراسییوونە دەکەن و بانگەشی دیموکراسییوون دەکەن، کەواتە شوین پنی دیموکراسی لە باشووری کوردستان دەبیتهوه . ئەگەر بواریش نەبێ، دەبێ هەولی رەخساندنێ بۆ بدری. هیزی ئۆپوزیسیۆن دەبێ نەتەرس و بویژ بی، ئامادەیی قوربانیدانی لە پێتای دیموکراسیدا هەبێ. بیگومان هێچ دەستگەوتیک بە بی قوربانیدان و ماندووبوون و دەدەست ناییت. ئیمه گیانی قوربانیدانمان لە پێتای چەسپاندنی دیموکراسیدا هەیه و ئەو ویسته سەر دەکوێ .

پرسیار: ئەزمووئەکانی پێشووی نزیکبوونەوهی پارته سیاسیهکانی کوردی زۆربهیان فەشەلیان هیناوه ، جیاواری ئیوه چیه لەم بوارەدا؟

وهلام: راسته ئەزموونی یه‌که‌بوون و یه‌که‌گرته‌ی لایه‌نه سیاسیه‌کانی کوردستان به‌رهمدار نه‌بوونه ، به‌لام ئەزموونی به‌ره‌یی سه‌رکه‌وتوو هه‌یه . ده‌توانین به‌ره‌ی کوردستان به‌ نموونه به‌پێنیه‌وه که سه‌ره‌تای مانگی ئایاری ١٩٨٨ له کوردستان ئازادا له نیوان چهند لایه‌نیکه‌ی سیاسیه‌کها‌ت. ئیمه ئەو لایه‌نانه‌ که ئەمرۆ به‌ره‌ی گورانیان پیکه‌نیاوه له رووی ئایدۆلۆژیاوه تا راده‌یه‌کی زۆر له‌یه‌کتر نزیکین.

پرسیار: بەرهی گوڤان بو دروست کرا؟

وهلام: ژبانی سیاسی و حزبایه‌تی له باشووری کوردستان له ره‌وشیکه‌ی ئاوارته‌دايه ، ره‌وتی ئاسایی ئەوه‌ی له ولاتناده‌یه‌ لێره نیه . ژبانی سیاسی له‌ولاتناده‌سه‌ر دەست‌هاتلات و ئۆپوزیسیۆن راوه‌ستاوه ، به‌لام له کوردستان هه‌موو لایه‌نه‌کان ده‌خوازن به‌شی خۆیان له ده‌سته‌لات و حکومه‌ت وه‌ریگر، ئەم‌ه‌ش له‌گه‌ڵ دیموکراسیدا ناکۆکه . له‌و کاته‌دا که‌سیک نامی‌نی چاودێری به‌سه‌ر کاره‌کانی حکومه‌تدا بکات. هه‌موو لایه‌نه‌کان به‌و بپیه‌ی که ده‌بینه به‌شیک له ده‌سته‌لات ته‌نیا په‌سنی ده‌سته‌لات ده‌کەن، هه‌ولی چاره‌سه‌رکردنی که‌موکه‌ریه‌کان نادری و وه‌لامی داخوازیه‌کانی چه‌ماوه‌ر نادرته‌وه ، به‌لام ئەگەر هیزیکی ئۆپوزیسیۆن هەبێ، ئەو کاته ده‌سته‌لات ناچار ده‌بێ که کپه‌ره‌کی له‌گه‌ڵ ئەو هیزی‌دا بکات و چاو به‌ کارو به‌رنامه‌کانی خۆیدا بخشینه‌وه ، به‌و ئامانجه‌وه به‌ره‌ی گوڤان دامه‌زراوله .

بیگومان هه‌بوونی به‌ره‌ی گوڤان وه‌ک به‌ره‌یه‌کی ئۆپوزیسیۆن پرۆسه‌ی دیموکراسی له کوردستاندا هه‌لدسه‌نگینێ و له مه‌حه‌کی ده‌دات. له‌لایه‌که‌وه هه‌بوونی به‌ره‌ی ئۆپوزیسیۆن له‌به‌رژۆه‌وندی سیستمی دیموکراسی و خزمه‌تی که‌مه‌لگه‌ خۆی ده‌بیننه‌وه ، له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه وا له ده‌سته‌لات ده‌کات که به‌وردبینی و لیزانیوه کاره‌کانی خۆی درێژه پێدات . پرسپار: بۆ ئەو ناوه‌تان هه‌لێژارد؟

وهلام: راستیه‌که‌ی باشووری کوردستان پێوستی به‌ گورانیکی هه‌رمه‌لایه‌نه هه‌یه ، ده‌بێ گورانیکی له به‌رنامه‌کانی خۆیندی فیزیکه‌کان و زانکۆکاندا بکری، ده‌بێ گورانیکی له شیوه‌ی ده‌سته‌لات و فه‌رمانه‌روایی‌دا بکری، ده‌بێ گورانیکی له ره‌وشی جفاکی و که‌مه‌لایه‌تیدا بکری، که‌واته که‌مه‌لگه‌ی کوردستان پێوستی به‌ پرۆسه‌یه‌کی گورانیکی وه‌فراول و گشتگیر هه‌یه . ئەو ناوه‌ش به‌و مه‌به‌سته‌وه هه‌لێژاردراوه ، ئیمه ئامانجه‌مان ئەوه‌یه که هه‌نگاو بۆ گورانیکیان هه‌لبگیرینهوه .

پرسیار: ئایا به‌رای ئیوه بواری دیموکراسی له باشووری کوردستاندا رەخساوله بۆ ئەوه‌ی بتوانن به‌بی ترس به‌ ئەرکی ئۆپوزیسیۆن هه‌لسن؟

وهلام: باهۆزی دیموکراسی هه‌لیک‌درووه ره‌وتی سیاسی له جیها‌ندا به‌ره‌و دیموکراتیزه‌ کردنی ده‌روا‌ت، وا خه‌ریکه‌ رۆژ‌هه‌لاتی نا‌اقینیش ده‌گرێته‌وه . رژیمه دیکتاتۆریه‌کانی ولاتان به‌دوای

که‌سایه‌تیه سه‌ربه‌خۆکان گرته‌وته‌وه ، ده‌خوازی ئەوانیش بێن و له‌نیو به‌رده‌دا جی بگرن. من لێ‌ره‌دا بانگی ته‌واوی که‌سایه‌تیه سه‌ربه‌خۆکان و رۆشنییره و لاتپاریزه‌کانی ده‌روه‌ی ده‌سته‌لات ده‌کهم که بێن و له‌ نیو به‌رده‌دا جیگه بگرن، به‌ هانتی ئەوان ئەم به‌ره‌یه ئاوه‌دات‌تر ده‌بیته‌وه و به‌ره‌و پێشه‌وه ده‌روات و له سه‌رکه‌وته‌ن نزیک ده‌بیته‌وه .

پرسیار: راگه‌یان‌دن پیکه‌ی ئۆپوزیسیۆنه به‌ تایبه‌ی له‌ خه‌باتی دیموکراسیدا، ئایا هێچ به‌رنامه‌یه‌کتان هه‌یه له‌و بواره‌دا؟

وهلام: راگه‌یان‌دن و رۆژنامه‌گه‌ری (بیستراو، بینراو، نووسراو) رۆلی گاریگه‌ریان له‌خه‌باتی دیموکراسیدا هه‌یه ، ده‌توانین به‌ که‌وله‌گی قایمی ئەو خه‌باته‌ی دا‌بینین، له‌م کاته‌دا هه‌ول ده‌ده‌ین که به‌ره‌ی گوڤان ب‌لوک‌راوه‌یه‌کی هه‌فتانه‌ بیان نیومانگی هه‌بێ. کار بۆ ئەوه‌ش ده‌کە‌ین تا ره‌وشی دارایی‌مان پێشیکه‌وێ، ئەگەر ئەم سه‌ری گرت بیگومان رادیۆ و ته‌له‌فزیۆنیش دامه‌زرینێن. ئیستا لایه‌نه‌کانی ناو به‌ره‌ی راگه‌یان‌دن خیزان هه‌یه ، هه‌ول ده‌ده‌ین که ئەو راگه‌یان‌دانه له‌به‌رژۆه‌وندی به‌ره‌ ده‌کار بکری‌ن.

هه‌روه‌ها پیکه‌کانی ئیته‌رنیتی و رۆژنامه سه‌ربه‌خۆکان رۆلی خۆیان هه‌یه و هیواخوازین ئەوانیش هاوکاریمان له‌گه‌لدا بکەن، به‌لام به‌داخه‌وه زۆربه‌ی ئەوانه‌ی که ئەمرۆ به‌ ناوی سه‌ربه‌خۆ و ئەهلی بوونه‌وه له باشووری کوردستان و به‌ پارهی ده‌سه‌لات‌ه‌وه ده‌رده‌چن، ئازاد نی‌ن. ناگری پشت به‌وانه‌وه به‌ستین. ئیمه رۆژی 10-11-2006 بۆ راگه‌یان‌دن دامه‌زراندنی به‌ره‌ی گوران کۆنکه‌یه‌کی رۆژنامه‌وانیمان له‌ هۆتیل هه‌رامانی شاری هه‌ولێر پیکه‌نیا، نویته‌رانی زۆربه‌ی ئەو رۆژنامه و رادیۆ و ته‌له‌فزیۆنانه هاتیبوون، ته‌واوی کۆنکه‌یه‌ی رۆژنامه‌وانیه‌که‌یان تۆمار کرد، راه‌وهرنجی خیزان ده‌ربهری و پرسپاریان لیک‌ری‌ن، به‌لام به‌داخه‌وه زۆربه‌یان هه‌ر ئامازه‌شیان پێته‌دا. رۆژنامه‌ی وا هه‌بوو رۆژی دوا‌یی له‌ چاپخانه‌ ده‌رچوو، هه‌والی تۆمارکردنی سکالای باوکیک له‌ دژی کوره‌که‌یدا ب‌لوک‌ر‌دبووه ، به‌لام هه‌والی دامه‌زراندنی به‌ره‌ی گوران و کۆنکه‌یه‌ی رۆژنامه‌وانیه‌که‌ی به‌ یه‌ک دێریش تیدا نه‌بوو. ئایا ئەمە چی ده‌گه‌یه‌نی؟ ئایا ده‌کرێ به‌و رۆژنامه‌یه‌ بگوترێ ئازاد و سه‌ربه‌خۆ؟

دیمانه‌ی به‌رێز شوکروئالا حه‌مه‌ده‌مین له‌گه‌ڵ مایه‌ره‌ی کوردستان ئون لاین دا

دیمانه / گه‌رمیانی حه‌مه‌ی یوور

سه‌ره‌که‌یه‌کانی ئیمه ریکه‌خستی ئەو دهنکه نارازیا‌نه‌ی که له سه‌قامی کوردی هه‌یه ، به‌شپوه‌یه‌کی مه‌منی و شارستانیا‌نه ئاراسته‌ی بکه‌ین بۆ ئەوه‌ی بپته هیزیکی فشار به‌ جۆریک بزانین چ مان ده‌ویت و چۆن داوی ده‌که‌ین، له‌کنی داوا ده‌که‌ین، به‌ داخه‌وه که‌لتوریکی دیموکراسیا‌نه‌مان نییه له ژبانی سیاسی و که‌مه‌لایه‌تی خۆماندا، بۆیه ئەرکی ئیمه‌یه هه‌ول‌دان بۆ دروست بوونی ئەم که‌لتوره . هه‌ول ده‌ده‌ین به‌ره‌ی گوڤان بپته پێشه‌نگی ده‌ربهرینی ئەم ناره‌زایا‌نه به‌ شیوه‌ی مه‌ده‌نی و به هه‌موو شیوه‌یه‌ک دوربکێهینه‌وه له کاری ناشارستانی و پاسا و نه‌هه‌لیبه‌وه بۆ ده‌سه‌لات بۆ دروست بوونی توندوتیژی و له‌ری لادانی ره‌وتی دیموکراسی، چونکه ده‌سه‌لاتی ئیمه هه‌موو‌دهم ویستویه‌تی داخوازی‌یه ره‌واکانی خه‌لک به‌ چهند شتیکی نه‌خ‌وا‌زراو نا‌شیرین بکا. ئایا به‌ره‌ی گوڤان ده‌توانیت ئەم کاره بکا؟ دیار که‌مه‌لگایه‌کی وه‌ک که‌مه‌لگای کوردستان که ده‌سه‌لات و حزبه‌کان له ماوه‌ی رابردویدا ئەم هه‌موو به‌لێن و واده‌یان پێداین و جی به‌جی نه‌کران، کاریکی ئاسان نییه دروست بوونه‌وه‌ی مه‌مانه‌ به‌ه‌لام سووربوون و خۆنه‌ویستی و به‌ کاره‌پانی هه‌ر وشه‌یه‌ک وه‌ک خۆی و له‌ شوینی خۆی گومان له‌وه‌دانیه‌ ئەو مه‌مانه‌یه دروست ده‌بیته‌وه و ئەم دهنکه ناره‌زایانه‌ش له ده‌وری کۆده‌بنه‌وه

هه‌بوو که بری 170 هه‌زار دیناری سوپیری بوو به‌لام ئەوه‌ بۆ چوار سال ده‌چی نه‌که ه سال چ هۆیه‌ک ئەم بودجه‌یه‌یان حجز کردووه ، ئیمه له زۆر ریگه‌وه هه‌ولماندا کیشه‌که‌مان که‌یانده لای سه‌رک کزمارو سه‌رۆکی هه‌رپیش، به‌لام هێچ سویدیکی نه‌بوو، بۆیه داوامان تۆمار کردووه نه‌ک به‌نیازبین هه‌ر له‌م مانگه‌ یه‌که‌م دانیشتی بۆ ده‌کرێ یتیشتر له‌به‌ر دووئیداره‌یی داوامان تۆمار نه‌ده‌کرد، له‌به‌ره‌وه‌ی له هه‌ر لایه‌که‌مان تۆمار بکرایه‌ به‌ شپوه‌یه‌کی تر لیک‌ناه‌وه‌ی به‌ ده‌کارا.

ئوستا یه‌ک حکومه‌ته‌وه داوامان له‌سه‌ر ئەو حکومه‌ته‌ تۆمار کردووه، له‌به‌ره‌وه‌ش یتان وایه ئەگەر یاسا سه‌روهریبه‌ی له کوردستان ئەو ئیدایانه‌ی که ده‌یک‌ن بۆ به‌دامه‌زراره‌وه‌ی کوردستان ده‌بین ئەو مافه‌مان به‌ قه‌ره‌بوو کردنه‌وه بۆ بگه‌ریننه‌وه ، ئیمه ئەم به‌ مافیکی یاسایی خۆمان ده‌زانین و ده‌بی بودجه‌ی ئیمه و هه‌موو حزبه‌کانی تر به‌ هه‌ردوو حزبی ده‌سه‌لات‌داریشه‌وه بۆ خه‌لک ئاشکرا بکری، هه‌ندیک له‌و خیزانه‌ی ده‌روه‌ی پارێتی و یه‌کیته‌ی ئەو مه‌سه‌له‌یان زۆر پیناخۆشه‌ چونکه‌ نایانه‌هه‌وێ خه‌لک بزانی چهند وه‌رده‌کرن و چی پێده‌کەن. چونکه ئەوانه‌ زۆریان پارهی خه‌یا‌لیان هه‌یه هه‌ر له حکومه‌ته‌ له‌ چهند لاوه وه‌رده‌کرن

خه‌لکی پنی کپ بکات، هێچ پاساوێک ئەمە قبول ناکا که به‌ره‌یه‌کی ئۆپوزسیۆن به‌شپوه‌یه‌کی دیموکراتیا‌نه ماره‌سه‌ی کاری خۆی بکا. گوتاری ئۆپوزسیۆن بوونی ئیمه له‌پیتاو باشترکردن و به‌ره‌و پێشه‌وه‌بردنی که‌مه‌لگای کوردستان و ده‌سه‌لاتی کوردستانه‌ ئەو پاساوانه‌ی به‌ ناوی مه‌ترسی تیرۆرو ده‌رووبه‌ر و ساوا‌ی حکومتی ده‌هینێته‌وه ته‌نها به‌ قوول بوونه‌وه‌ی دیموکرتی و ئازادی تاکه‌کان ده‌روه‌یته‌وه ، ئەوان به‌و بیانوه ده‌ست ده‌خه‌نه بی‌نا قاقای کۆنه‌مه‌شته‌شارو پیاری به‌عس ده‌کەنه به‌رپرس مه‌ترسی نییه بۆ سه‌ر ئاسایش ته‌ته‌وه‌یی به‌لام ئەگەر ئیمه بلی‌ین ئەم به‌رپرسه‌ دزه و خزمه‌تی خه‌لکی پیتاکرێ ئەوا خه‌ته‌ره‌و بارودۆخه‌که‌مان ناسکه ئەمه پاساوێکی بی بنه‌مایه که ده‌سه‌لاتی کوردی ده‌نگی خه‌لکی پی خه‌فه ده‌کا، بۆیه ده‌لی‌ین هه‌موو دم ده‌رفه‌ت بۆ کارێکه‌ری له سه‌ر روداو بریاره‌ه‌کان نییه په‌رته‌وا‌زه‌یه‌که‌ له نیوان ئەو هیزانه‌دا هه‌یه ، له‌ده‌روه‌ی لایه‌نه سیاسی‌ه‌کانیش ناره‌زاییه‌کی زۆر هه‌یه ، بۆیه ئەمه به‌خۆداچوونه‌وه‌یه‌که‌ له‌م زۆخه . تۆ ئەگەر مه‌به‌ست له‌ باری بارودۆخی ده‌ره‌کی بی و ئەو مه‌ترسیانه‌ی که ده‌سه‌لات به‌رده‌وام ده‌یه‌ویت بیکاته مه‌ترسی و ده‌نگی